

rechter schrijft terug

Jan van der Does

Het is niet onopgemerkt gebleven

Drang tot expansie, wil om te imponeren, om zich te laten gelden, lust om te winnen – het zijn karaktertrekken die een advocaat goed van pas komen. De cliënt huurt deze vaardigheden in, teneinde zijn zaak in goede banen te leiden.

Maar er is meer. Een advocaat wil zich onderscheiden. En dat niet zomaar. Met het besef dat hij verschil uitmaakt, kan hij niet tevreden zijn. Het verschil moet te zijnen gunste zijn. Een advocaat geniet alleen echt van wat hem positief van anderen onderscheidt. Het moet gezien worden. Dat is een enorme stimulans. Desnoods gaat hij met een zaak op de loop, waardoor het niet onmogelijk is dat de cliënt in het relaas zijn eigen verhaal nog maar in flarden herkent.

Zo ontstaan ook bekende Nederlanders. Zij gaan een stapje verder. Het forum verplaatst zich van de rechtszaal naar de camera, en het onderwerp van gesprek verschuift van een rechtszaak naar een gevat antwoord in een quiz. Ik ben gezien.

Er is een terrein van het recht waar deze karaktertrekken slechts bij uitzondering van nut zijn en waar dan ook nooit een bekende Nederlander zal worden aangetroffen: de vreemdelingenbewaring. Deze regel kent geen uitzondering. De vreemdelingenbewaring is de polikliniek van het recht.

Vele honderden mensen wachten tot ze aan de beurt zijn en die beurt houdt niets anders in dan: poging tot uitzetting. Het gaat om detentie, hetgeen rechterlijke controle impliceert én juridische bijstand.

Elke week behandelt de rechtbank ongeveer 40 zaken, en voor elke zaak wordt een kwartier uitgetrokken. Soms trekt een zaak landelijke aandacht, met name als kinderen in het spel zijn, maar dat is niet in een percentage van het geheel uit te drukken. De meeste gevallen zullen nooit tot het collectieve geheugen doordringen.

De vreemdelingenbewaring is het stiefkindje van het recht. Er is weinig voor nodig om deze maatregel bij aanvang te rechtvaardigen: illegaal verblijf en zicht op uitzetting. Dat betekent dat de controle op een juiste aanwending eerder ligt in de finesses dan in het grote gebaar.

De vreemdelingenbewaring eist van een advocaat specifieke vaardigheden, maar die staan niet in hoog aanzien. Contact maken, aanwezigheid, vertrouwen winnen, zorg, coaching, uitleg, bereikbaarheid, en dat allemaal met behulp van een tolk en bij een cliënt die mogelijk over tien dagen vertrekt. En dan is er weer een ander, die ook weer in een onmogelijk gelegen detentieplek verblijft en van wie de argwaan nauwelijks te overwinnen is. Al die vaardigheden staan in de eerste plaats op zichzelf. De cliënt heeft recht op een degelijke begeleiding. Maar daarnaast staan ze in dienst van een voortdurende waakzaamheid. Het is nooit helemaal uitgesloten dat de advocaat op enig moment op een onvolkomenheid stuit die de hele zaak doet kantelen.

Wie ziet dat de vreemdelingenadvocaat het er goed vanaf brengt? Niet de confrère, niet de tegenpartij, niet de portemonnee en ook niet de rechter. Achter de referte van de advocaat kan grote alertheid verscholen liggen, of een louter nietsdoen.

Wat houdt de vreemdelingenadvocaat bij de les? Het moet beroepseer zijn, innerlijke overtuiging, gewetensvorming, een zekere trots. En dan fatsoen, desnoods een fatsoen zonder illusie. En soms misschien een toewijding die Gerard Reve de Zusters van Liefde toeschrijft.

Roeping

(voor de *Zusters van Liefde*, te Weert)

Zuster Immaculata die al vier en dertig jaar verlamde oude mensen wast, in bed verschoont, en eten voert,

zal nooit haar naam vermeld zien.

Maar elke ongewassen aap die met een bord: dat hij vóór dit, of tegen dat is, het verkeer verspert, ziet 's avonds reeds zijn smoel op de tee vee.

Toch goed dat er een God is.

Gerard Reve (1973)